

אורתיות מחכימורת

י"ל ע"י סטאמ' - פרויקט פיקוח הסת"ם העולמי
בראשות ובהכוונת הגאונים הג"ר משה אורי בלי שליט"א, הג"ר חיים שפרלינג שליט"א,
הג"ר יעקב זיונס שליט"א, הג"ר דן בריק שליט"א והג"ר ראובן מנדלוביץ שליט"א

שאלת חכם

שאלות אקטואליות שעלו על שולחנם
של רבני 'בית ההוראה' של סטאמ'

שכח לקדש ונזכר תוך כדי דיבור וקידש, האם מועיל?

הג"ר יעקב אליעזר זיונס שליט"א:

סופר שהתחיל לכתוב ושכח לומר 'לשם קדושת תפילין' ותוך כדי דיבור נזכר אמר 'לשם קדושת תפילין',
האם אמרין דתוך כדי דיבור כדיבור דמי או לא.

בדברי יחזקאל (סימן כ"ז אות ד' והלאה) ובשערי יוסף (שער ה' פרק כ"ב) ובקהילות יעקב (חלק ה' סימן כ"ה) כתבו
דתוך דתוך כדי דיבור כדיבור היינו שכשעושה שני מעשים בתוך כדי דיבור הדבר נחשב כמו שעשאו בבת אחת.
והיכיון כן מהא דמבואר בגמרא (נדרים פז.) לענין קריעה שאם אמרו לו שמת לו מת וכסבור אביו הוא, ותוך כדי
דיבור אמרו לו שהיה זה בנו יצא ידי קריעה, וכן מי שיש לו חולה בתוך ביתו ונתעלף וכמדומה שמת וקרע, אם מת
תוך כדי דיבור יצא ידי קריעה. וכן לענין הפרה פירש הר"ן שם שאם אמרו לו נדרה בתו והפר, ותוך כדי דיבור אמרו
לו שאשתו היא זו שנדרה חלה ההפרה.

ומבואר מכל זה דדין תוך כדי דיבור היינו שנחשב כזמן אחד, ועל כן על אף שבזמן שקרע או הפר לא כוון לבנו או
לאשתו, אפילו הכי הועיל מה שנודע לו בתוך כדי דיבור. ועיין עוד בלשון הרשב"ם (ב"ב קכט: ד"ה 'זהלכתא') שכתב
דנחשב כאלו הוציא שניהם מפיו בבת אחת. וא"כ לפיכך הוא הדין בנידון דידן יש להכשיר ע"י מה שקידש תוך כדי
דיבור.

אלא שיש לחלק בין הנידון דידן לכל הג"ל, דשאני הכא דאף על פי שחזר וקידש תוך כדי דיבור אך למעשה לא עשה
את פעולה הכתיבה לשמה, וגם אם תוך כדי דיבור נחשב כזמן אחד אך סוף סוף פעולת הכתיבה נעשית שלא לשמה
ויתכן שלא יועיל מה שחזר וקידש לאחר מכן.

ושאני קריעה על המת שעשה עצם פעולת הקריעה לשם מצות קריעה, ותוך כדי דיבור נתברר לאיזה מת הוא קורע,
וכן כל הנך שהתכוון לעצם החלות רק שחסרה לו הידיעה כלפי מי יחול המעשה שעשה. משא"כ בנידון דידן שבשעת
מעשה הכתיבה לא עשה את המעשה לשם תפילין, ולא יועיל המעשה שעשה שלא לשמה להצטרף לאמירה לשמה
שאמר אחר כך בתוך כדי דיבור.

ושמעתי מפי ידידי הג"ר הלל ורטהיימר שליט"א שכן הורה הגאון רבי משה שאול קליין שליט"א שאין מועיל אמירה
לשמה תוך כדי דיבור.

והנה לכאורה שאלה זו אינה נוגעת כל כך למעשה, כיון שתוך כדי דיבור הוא זמן מועט מאד, ואי אפשר לסיים את
כתיבת האות בזמן מועט כזה.

אמנם עדין יש נפק"מ לענין אם התחיל האות שלא לשמה וסיים האות לשמה, דהנה דעת המקדש מעט (סימן עד"ר
ס"ק א') שדין זה תלוי בפלוגתת הב"י והרמ"א (אהע"ז סימן קכ"ה סעיף ד') עם הרד"ך (בית א') גבי מקצת האות
שנעשית בחק תוכות, אי סגי בגמר האות בכתיבה. דהכי נמי יהיה הדין במקצת האות שלא לשמה, שאם התחיל
האות ולא אמר לשמה, וגמר לשמה. דלדעת הב"י ורמ"א כשרה, ולדעת הרד"ך פסולה. וא"כ הנידון דידן יצויר באופן
שלא נזכר עד סיום האות, ותוכ"ד מסיום האות נזכר לומר לשם קדושה, ובזה נאמר דסגי במה שתוך כדי דיבור לסיום
כתיבת האות קידש את הכתיבה שייחשב שנגמרה האות לשמה.

ומלבד זאת יש לדון עוד בנדון זה בשם השם, והיינו באופן שלא קידש את השם ונזכר תוכ"ד וקידשו, וכבר התחיל
לכתוב, דיש מקום להחמיר יותר בשמות הקודש, להמבואר בחידושי רבנו חיים הלוי וכן בקסת הסופר (סימן י' סעיף
ח') דלדעת הרמב"ם סגי בידיעה שכותב שם השם, עיי"ש. אך לכאורה יוצא מזה חומרא, שכל שלא ידע שכותב
השם, לא תועיל אמירה, ודו"ק.

וא"כ בנידון דידן שכבר התחיל לכתוב שם השם, אם לא ידע שזהו שם, אף אי נימא שהאמירה שאח"כ מצטרפת, אבל
הא מיהא דהלא אין צריך 'אמירה' להרמב"ם, אלא צריך רק 'ידיעה' ובידיעה לא מצאנו שיעזיל למכרע, שהרי בפועל
לא ידע שכותב את השם, ודו"ק היטב.

והנה במקדש מעט (סימן רע"ז ס"ק כ"ט) כתב שאם התחיל לכתוב את השם לשם תיבת חול, ונזכר תוכ"ד וקידשה
לא מהני. אמנם יש לחלק בין כתיבה בסתמא שחזר 'קידשו' לבין כתיבה לשם תיבת חול שאי אפשר לשנות את
המציאות שכתב לשם חול. ובזה גרע מהנידון דידן שרק שכח מלקדש אך לא היתה כוונתו להדיא לשם חול.

לצלל אומן

טיפ קליגרפי מאת
הרב אלקנה פרנקל

10 כללים לבחירת קלף מובחר:

1. קלף קונים כשיש ולא כשצריך.
2. אם אתה סופר מתחיל - קח איתך שותף לבחירת הקלף.
3. צבע העור - ככל שצבע הקלף כהה יותר בדרך כלל הקלף טוב יותר.
4. אם היריעה מתפרסת בקלות זה מעיד שהקלף רך.
5. מומלץ להעביר יד משמאל לימין כדי לראות שמרקם הקלף אחיד.
6. כל סופר מתחבר לסוג קלף מסוים, מומלץ לקחת חתיכת קלף לאימונים כדי לראות מהו הקלף הכי קל לכתיבה שלי.
7. אם התרגלת לקלף או סוג עיבוד מסוים, ולפתע את מתק' שה לכתוב נסה לשנות סוג קלף ותופתע לטובה.
8. כדי לקבל את המבחר שבקלף שתף את המוכר ברצונך ובלבטך כדי שיוכל להתאים לך את הקלף שאותה מעוניין בו.
9. מומלץ לעבור עם נייר שיוף 1200 + בקלות לפני הכתיבה, כדי לקבל מרקם רך.
10. זכור! שינוי מזג האוויר משפיעים מאוד על הקלף לכן רצוי לשמור על הקלף בצורה ראויה ולא לחשוף אותו לתנאים מזג קיצוניים.

אותיות פורחות

פסול ווייץ יודיין

איתא בברייתא (שבת ק"ג): שלא יכתוב ווייץ יודיין, והיינו שלא יקצר את ירך הוי"ו כדי שלא תדמה ליד"ד. ויש לדון כמה הוא שיעור קיצור ירך הוי"ו שיש לחוש שתדמה מחמתו ליד"ד. והנה המדריך (מנחות רמז תתקנ"ג) דקדק מדברי הגמרא (שם כ"ט): שהצריכה לשאול תינוק על ו' קצרה, ולא סגי בשיעור 'אות קטנה' דמוכח מזה שבאותיות הפשוטות כגון ו' ז' וכדומה [שאין צורתן מוכחת כמו ה' וז' וכדומה] לא סגי בירך בשיעור 'אות קטנה', ואם יעשה הירך בשיעור 'אות קטנה' בלבד פסולה ולא מועיל תינוק. וכל מה שמועיל תינוק היינו דוקא כשהירך ארוך משיעור 'אות קטנה'. והביאו לדינא הרמ"א (סימן ל"ב סעיף ט"ז) ונפסק במשנה ברורה (שם ס"ק מ"ו).

ומעתה יש לדון מהו שיעור 'אות קטנה' שפסל בו המדריך. והנה לדעת המשנה ברורה (סימן ל"ב ס"ק מ"ד) שיעור 'אות קטנה' היינו כיו"ד ממש כולל הראש והירך, וא"כ אפילו אם עשה את ירך הוי"ו בשיעור יוד ממש כולל הראש והירך (ציו"ר 2) הרי היא פסולה ולא יועיל תינוק להכשירה. ואפילו ביותר משיעור זה עדיין אין להכשיר בלא שאלת תינוק. אבל לדעת המקדש מעט (קונטרס הא"ב אות י' ס"ק ו') שיעור 'אות קטנה' הוא בשיעור קולמוס בלבד. ולפי דבריו נוכל לומר שדוקא כשאין בירך רק שיעור קולמוס בלבד (ציו"ר 3) בזה הוא דפסל המדריך, אבל אם יש בירך כשיעור יוד ממש יתכן שיועיל תינוק להכשיר ודלא כהמשנה ברורה.

ונחלקו בזה פוסקי זמנינו יעויין במשנת מדריך (צורת אות וי"ו הערה כ"ו) שהביא שדעת הגרי"ש אלישיב שיש להחמיר כדעת המשנה ברורה ששיעור 'אות קטנה' היינו כשיעור יוד ממש כולל הראש והירך, ועל כן אין להכשיר וי"ו שאורך הירך כשיעור יוד אפילו אם התינוק מכיר שהיא וי"ו. אך הוא עצמו כותב להלך כדברי המקדש מעט ששיעור 'אות קטנה' הוא כשיעור קולמוס בלבד, ובזה הוא דפסל המדריך, אבל אם יש בירך שיעור יוד ממש כולל הראש והירך [דהיינו כקולמוס ושליש], מהני שאלת תינוק בדיעבד. אך בפחות משיעור זה לכ"ע אין להקל אפילו אם התינוק מכיר שהיא וי"ו.

אמנם אפילו המקדש מעט עצמו כתב (שם אות ו' ס"ק ד') ששיעור הירך הוא שני קולמוסים (ציו"ר 1) ואם קיצרה מעט משיעור זה, כבר צריך להראותה לתינוק. ויש ללמוד מזה חומרא גדולה שלא לקצר את ירך הוי"ו אפילו מעט, שהרי אפילו המקדש מעט שהקל בשיעור 'אות קטנה', בכל זאת הצריך לשאול לתינוק אפילו אם יקצר את הירך רק מעט, וכל שכן לדעת המשנה ברורה ששיעור 'אות קטנה' הוא כשיעור י' ממש ובזה היא פסולה, ודאי שיש לחוש לשאול לתינוק אפילו אם יקצר את הירך רק מעט. ויותר מזה כתב ב"אלפא ביתא' החמישי שיש להאריך את ירך הוי"ו יותר משאר אותיות שבשביטה כדי שלא תדמה כלל ליד"ד.

והסופרים אינם נוהגים בזה משום שטועים וחוששים להאריך את הירך כדי שלא תדמה לגוי' פשוטה כפי הרגילות בכתב הדפוס שלנו שגוי' היא בצורת ו' ארוכה. אמנם טעות היא בידם, כי בכתיבת סת"ם הנו"ן דומה לזי"ן ואין כל כך דמיון לגוי' בהארכת הוי"ו, ויש להיזהר יותר שלא לקצר את הוי"ו מאשר שלא להאריכה.

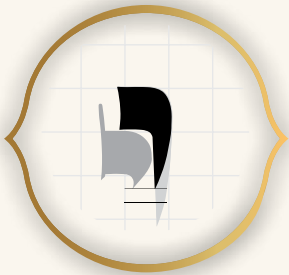
עוד נחלקו הפוסקים באופן שהירך קצר משאר האותיות שבשביטה אף שכלפי עצמה היא בצורה הראויה (ציו"ר 4) שלדעת הדרכי נועם (אהע"ז סימן ג') תמיד דנים את האות ביחס לשאר השביטה ולכן למרות שכלפי עצמה צורתה עליה אך צריך לשאול עליה לתינוק אם הוא מכיר ביחס לשאר השביטה. אמנם דעת הגרי"ש אלישיב להקל שהשוורה משפיעה על צורת האות רק עד גבול מסוים, ואם ההפרש אינו גדול מודדים את היחס בין הראש לירך כלפי האות עצמה ולא ביחס לשביטה. ועל כן אם יש בירך כשיעור שני קולמוסים כלפי הראש אין צריך לשאול עליה לתינוק. אך אם יש הפרש גדול בין השורה לבין האות גם לדעת הגרי"ש אלישיב צ"ל אין להכשיר.

ולאידך גיסא אם הירך ארוך כשאר השביטה אך עיבה את עובי הראש יותר משאר אותיות שבשביטה (ציו"ר 5) באופן זה מודה הדרכי נועם שאף אם הירך ארוך כשאר אותיות שבשביטה שראשן דק, עדיין אין זה מועיל לשוות לה צורת וי"ו, דמה שכתב הדרכי נועם שדנים את האות ביחס לשביטה היינו דוקא כשעובי גגה הוא כעובי שאר הגגות שלא שאר האותיות שבאותיות שביטה, אבל אם עובי גגה שונה משאר אותיות שבשביטה בזה לכ"ע דנים את האות כלפי עצמה, ולפי שיעור עובי ראשה הרי היא יוד רבתי ולא וי"ו.

והדבר מצוי בתיבת 'זיזתא' שבמגילת אסתר שעושים לה ו' רבתי, ופעמים רבות נמצא שהיא ו' רבתי שיריכה מגיע עד סוף השביטה, והשביטה אינה מועילה להציל בכה"כ. ואפילו אם לא כל הראש עבה אלא רק חלק מהראש מצד ימין [הקרוי לירך] נוטה כלפי מטה (ציו"ר 6) בזה גם כן יש לפסול משום שדנים שהירך מתחיל מהמקום שבו מסתיים הראש, וממקום זה א"כ אין שיעור ירך הראוי, וצריך הרבה זהירות בדבר.

1. ואפילו אם אין בירך כשיעור שני קולמוסים כלפי עצמה וצריך לשאול עליה לתינוק, אך מכיון שהאות קצרה משאר השורה יש לחוש שהתינוק יצרף גם את ההפרש בין האות לבין השביטה שהיא ארוכה ויפסול את האות, ועל כן לדעת הגרי"ש אלישיב אפשר לנסות לתינוק את שאר האותיות שבשביטה כדי שלא יטעה התינוק לקרוא יוד מחמת שהיא קצרה משאר אותיות שבשביטה.

- 2 -

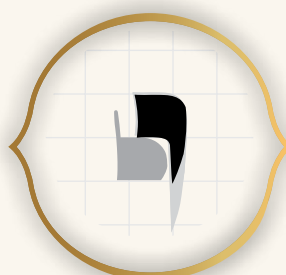
- 1 -

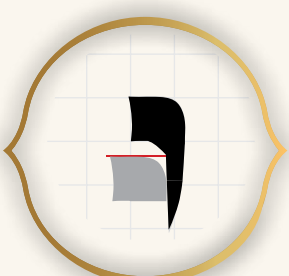
- 4 -

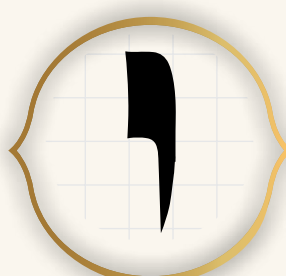
- 3 -

- 6 -

- 5 -

צורות האותיות מתוך הספר מקדש מעט מהדורת 'סימא דקדושה'

ובקיומך

תגובות לערך זה:

- שאלת תינוק.
- הדבר תלוי האם דנים את האות כלפי השורה או לא.
- לדעת הסוברים שדנים את האות כלפי השורה צריך לשאול לתינוק.

מטרת המדור היא לעורר לב המעיינים התגובות לשאלות אינן מביעות את עמדת סטאמ"פ ו/או רבני סטאמ"פ.

תמונת הסוגייה

תמונות עדכניות מ'לשכת ההגה' של סטאמ"פ

האם הזי"ן כשרה
אות שהיא נו"ן
פשוטה זעירא?

תשובות למדור זה ניתן לשלוח למייל:

s800201151@gmail.com (לציין בשורת הנשוא 'תמונת הסוגייה')

תגובות נבחרות יפורסמו בעז"ה בגליון הבא.

סטאמ"פ הינו ארגון ראשון מסוגו העוסק בפיקוח על מוצרי סת"ם. מוצרי הסת"ם שתחת פיקוחנו נכתבים ע"י סופרי-סטאמ"פ, עם קלף ודיו שמאפשרים על ידינו, עוברים הגהה כפולה על ידי שני מגייה-סטאמ"פ ושתי הגהות מחשב, ולבסוף מאושרים ומוחתמים על ידינו. ארגון סטאמ"פ פועל ללא מטרות רווח ועומד תחת עינם הפקוחה של גדולי הרבנים בתחום הסת"ם.

אישור והחתמת מוצרי סת"ם | לשכת הגהה | הכשרת מגייהם | בית הוראה | ליווי סופרים

שעות קבלת קהל בבית ההוראה: א-ה 15:15-15:45 שמואל הניבא 90 ירושלים.
העלון מפרי עטו של מחבר הספר סימא דקדושה על המקדש מעט. הגהה: הגר' יעקב זיונס שליט"א. עיצוב: שלמה לרר חברה למיתוג ופרסום בע"מ.

מספר טלפון: 1800201151 | מייל: s800201151@gmail.com

להרשמה לקבלת העלון לחץ כאן <<

